

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الغدير تهران

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

واقعۀ ی عاشورا از دیدگاه مورخین اهل سنت

استاد راهنما:

دکتر بوترابی

استاد داور:

حجت الاسلام رضایی

پژوهشگر:

مریم محمودزاده

مرداد ۱۳۹۵

تحمیدیه:

الحمد لله على ما عرفنا من نفسه و الهمننا من شكره و فتح لنا من ابواب العلم ربوبيته و دلّنا عليه من الاخلاص له في توحيد و جنبنا من الالحاد و الشك في امره.

«حمد و سپاس خدایی را سزااست که خویشتن را به ما شناسانید و شکر و سپاس خود را به ما الهام نمود و درهای شناخت ربوبیت پروردگاری اش را بر ما گشود و به اخلاص در توحید و یگانگی اش راهنمایی مان فرمود و از عدول و کجروی و الحاد و شک و دودلی در امر خود دورمان کرد».

فرازی از صحیفه سجادیه

تقدیم:

این نوشتار را متواضعانه تقدیم می کنم به پیشگاه سرور زنان عالم حضرت فاطمه ی زهرا سلام الله علیها، کسی که همه ی زندگی اش را فدای ولایتش کرد و جانش را نیز.

بی‌اذنک یا زهرا سلام الله علیها.

تقدیر:

با سپاس و درود به ساحت مقدس مولایم، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف،

بر خویش لازم می دانم که سپاس خود را خدمت تمامی اساتید مخصوصاً استاد بزرگوار سرکار خانم دکتر بوتراپی،

تقدیم بدارم و

از همسر فرهیخته و گرمی ام که با حمایت های بی دریغ خود مرا در این مسیر یاری نمود، کمال تشکر را نموده

و از درگاه خداوندی برایشان طلب خیر می نمایم.

چکیده:

واقعه عاشورا یکی از حوادث تاریخی و جان سوز عالم اسلام است که در روز دهم ماه محرم سال ۶۱ هجری قمری رخ داد. این واقعه که به رهبری امام حسین علیه السلام در برابر حکمرانی یزید بن معاویه به وقوع پیوست، واکنش های گوناگونی را در میان مسلمانان شیعه و سنی به ویژه تاریخ نگاران در پی داشت و شخصیت های مختلف با دیدگاه ها و انگیزه های گوناگون بدان نگریستند. بر این اساس هر پژوهش سودمندی در این عرصه از اهمیت فراوانی برخوردار است. امروزه که در عصر بحران معنویت هستیم و دشمنان حقیقت و انسانیت، هر لحظه با تولید و انتشار آثار مختلف در عرصه های گوناگون، برای تسلط بر جهان می کوشند، رسالت حقیقت جویان خطیرتر است. اهل سنت درباره ی این رخداد بزرگ تاریخ اسلام مسیر واحدی را نپیموده اند و برخی به حقانیت قیام امام حسین علیه السلام و مظلومیت آن حضرت و قابلیت انقلاب وی برای الگودهی پرداخته اند، و عده ای نیز تنها به همدردی عاطفی با آن اکتفا کرده و خلافت یزید را مشروع و هرگونه قیام را در برابر او نامشروع می دانند و برخی نیز پا را فراتر نهاده و در مورد بی گناهی یزید و تبرئه ی او از شهادت امام حسین علیه السلام قلم فرسایی کرده اند. در این پژوهش که به روش کتابخانه ای و با رویکرد تحلیلی _ توصیفی، انجام شده است، واقعه ی عاشورا از دیدگاه مورخین اهل سنت مورد بحث قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: واقعه، عاشورا، دیدگاه، مورخین، اهل سنت، امام حسین علیه السلام.

۱۱. ابن شهر آشوب، ابوجعفر محمد بن علی، مناقب آل ابی طالب، جلد ۳، نجف، المطبعه الحیدریه، ۱۳۳۵.
۱۲. ابن صباغ مالکی محمد، الفصول المهمه فی معرفه اللئمه، سامی غیری (محقق)، قم، دارالحديث، ۱۳۷۹.
۱۳. ابن طولون، شمس الدین محمد، اللئمه اثنی عشر، صلاح الدین منجد (محقق)، قم، منشورات الرضی، بی تا.
۱۴. ابن عربی، ابوبکر، العواصم من القواصم، محب الدین الخطیب (محقق)، چاپ ششم، قاهره، مکتبه السنه، ۱۳۷۱.
۱۵. ابن عساکر، ابوالقاسم علی بن حسن، تاریخ دمشق، دمشق، مجمع اللغة العربیه، ۱۳۵۷.
۱۶. ابن عماد حنبلی، عبد الحی، شذرات الذهب فی اخبار من ذهب، جلد ۱، دمشق، دار ابن کثیر، ۱۳۶۵.
۱۷. ابن کثیر دمشقی، اسماعیل، البدایه و النهایه، خلیل شحاده (محقق)، بیروت، دارالفکر، بی تا.
۱۸. ابن منظور، لسان العرب، عبدالله علی الکبیر، محمد احمد حسب الله، هاشم محمد شاذلی (محقق)، بی جا، دارالمعارف، بی تا.
۱۹. ابن ندیم، محمد بن اسحاق، الفهرست، محمدرضا تجدد (مترجم)، چاپ اول، تهران، اساطیر، ۱۳۸۱.
۲۰. ابی حسین احمد بن فارس بن زکریا، مقاییس اللغة، عبدالسلام محمد هارون (محقق)، بیروت، دارالجلیل، ۱۳۷۸.
۲۱. اربلی، ابوالحسن، کشف الغمه فی معرفه اللئمه، بیروت، دارالاضواء، ۱۳۶۸.
۲۲. اسپوزینو، جان. ل، دایره المعارف جهان نوین اسلام، حسن طارمی راد، محمد دشتی، مهدی دشتی (مترجم و محقق)، چاپ اول، تهران، نشر کتاب مرجع و نشر کنگره، ۱۳۹۱.
۲۳. اصفهانی، ابوالفرج، مقاتل الطالبین، سید احمد صقر (محقق)، بیروت، دارالمعرفه، ۱۳۶۱.
۲۴. بغدادی، عبدالقادر، الفرق بین الفرق و بیان فرقه الناحیه منهم، بیروت، دار جیل، ۱۳۶۷.
۲۵. بلاذری، احمد بن یحیی، بلاذری، انساب الاشراف، محمد باقر محمودی و دیگران (محقق)، جلد ۳، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بی تا.

۲۶. توکلی، محمد رئوف، چهار امام اهل سنت و جماعت، چاپ ششم، تهران، انتشارات توکلی، ۱۳۷۷.
۲۷. جاحظ، ابوعثمان عمرو، کتاب الحيوان، محمد باسل عيون سود(محقق)، بيروت، دارالکتب العلميه، ۱۳۸۲.
۲۸. جعفریان، رسول، جعفریان، تاريخ تشيع در ايران، جلد ۲، قم، انصاریان، بی تا.
۲۹. _____، منابع تاريخ اسلام، چاپ دوم، قم، انصاریان، ۱۳۸۲.
۳۰. جمعی از نویسندگان، امام خمینی رحمه الله علیه و فرهنگ عاشورا، تهران، موسسه تنظيم و نشر آثار امام، ۱۳۷۴.
۳۱. جوينی، ابراهيم بن محمد، فرائد السمطين، محمد باقر محمودی (محقق)، بيروت، ۱۳۵۹.
۳۲. حسن، حسن ابراهيم، تاريخ الاسلام، قاهره، مكتبة النهضة المصريه، ۱۳۴۴.
۳۳. حسين، طه، الفتنة الكبرى على و بنوه، چاپ سيزدهم، قاهره، دارالمعارف، ۱۳۳۲.
۳۴. حسینی دشتی، مصطفی، معارف و معاریف، چاپ سوم، تهران، موسسه فرهنگي آرایه، ۱۳۷۹.
۳۵. خضری، محمد، تاريخ الامم السلاميه، قاهره، التجاربه الكبرى، بی تا.
۳۶. ذهبی، شمس الدين محمد، تاريخ الاسلام و وفیات المشاهير و الاعلام، حوادث ۹۰-۸۰، عمر عبدالسلام تدمری(محقق)، چاپ اول، بيروت، دارالکتب العربی، ۱۳۶۹.
۳۷. ذهبی، محمد بن احد، العبر فی خبر من عبر، ابوهاجر محمد سعيد زغلول (محقق)، بيروت، دارالکتب العلميه، ۱۳۲۷.
۳۸. زبیدی، مرتضی، تاج العروس من جواهر القاموس، علی سیدی(محقق)، بی جا، دار الفکر، بی تا.
۳۹. زرکلی، خیرالدین، الاعلام، چاپ دهم، بيروت، دارالعلم الملايين، ۱۳۷۱.
۴۰. سیوطی، جلال الدین، تاريخ الخلفاء، محمود رياض حلبی (تعليق)، چاپ چهارم، بيروت، دارالمعرفه، ۱۳۷۸.
۴۱. شبراوی، عبدالله بن محمد، الاتحاف بحب الاشراف، سامی غریری(محقق)، قم، دارالکتب الاسلامی، بی تا.
۴۲. شعوط، ابراهيم علی، اباطيل يجب ان تمحي من التاريخ، بيروت، المكتب الاسلامی، ۱۳۶۷.
۴۳. صدر حاج سيد جوادى، احمد، دايره المعارف تشيع، چاپ اول، تهران، نشر شهيد سعيد محبی، ۱۳۸۴.

۴۴. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الامم و الملوك، محمد ابوالفضل ابراهيم(محقق)، چاپ اول، بیروت، دار
إحياء التراث العربی، ۱۳۸۷.
۴۵. عسقلانی، ابن حجر، الاصابه فی تمييز الصحابه، عمان، بیت الافكار الدولیه، ۱۳۸۱.
۴۶. _____، تهذیب التهذیب، بیروت، دارصادر، ۱۳۶۳.
۴۷. علانی، عبدالله، برترین هدف در برترین نهاد، محمد مهدی جعفری(مترجم)، چاپ اول، تهران، وزارت
فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴.
۴۸. عنان، محمد، تاریخ دولت اسلامی در اندلس، عبدالمحمد آیتی (مترجم)، تهران، کیهان، ۱۳۶۹.
۴۹. غزالی، ابو حامد، احیاء العلوم الدین، عبدالرحیم بن حسین حافظ عراقی (محقق)، بیروت، دارالکتب العربی،
۱۳۸۷.
۵۰. _____، الادب فی الدین، ریاض مصطفی عبدالله (محقق)، دمشق، دارالحکمه، ۱۳۶۹.
۵۱. فراهیدی، ابی عبدالرحمن خلیل بن احمد، العین، مهدی مخزومی، ابراهیم سامرای(محقق)، بی جا، دار و
مکتبه الهلال، بی تا.
۵۲. فیروز آبادی، مرتضی الحسین، فضائل الخمسه من الصحاح الستّه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۱.
۵۳. قرشی، باقر شریف، حیات الامام حسین بن علی، نجف، مطبعه الآداب، ۱۳۵۳.
۵۴. قندوزی بلخی، سلیمان، ینابیع الموده لذوی القربی، علی جمال اشرف حسینی (محقق)، چاپ اول، تهران،
دارالاسوه، ۱۳۷۴.
۵۵. مستوفی، حمد الله، تاریخ گزیده، عبدالحسین نوایی (محقق) تهران، شرق، ۱۳۵۸.
۵۶. محمودی، محمد باقر، ترجمه ریحانه رسول الله صلی الله علیه و آله، تاریخ دمشق، قم، مجمع احیاء الثقافه
الاسلامیه، ۱۳۷۳.
۵۷. مزّی، جمال الدین یوسف، تهذیب الکمال فی اسماء الرجال، بشار عوّاد معروف (محقق)، چاپ پنجم،
بیروت، مؤسسه الرساله، ۱۳۷۴.

۵۸. مقدسی، مطهر بن طاهر، البدء و التاريخ، محمد البجاوی (محقق)، مصر (بوسعيد)، مكتبة الثقافة الدينية، بی تا.

۵۹. ناصری داوودی، عبدالمجید، انقلاب کربلا از دیدگاه اهل سنت، چاپ پنجم، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله علیه، ۱۳۹۰.

۶۰. _____، تشیع در خراسان عهد تیموریان، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۷۸.

۶۱. هاشمی شافعی، محمد طاهر، مناقب اهل بیت از دیدگاه اهل سنت، به اهتمام و مقدمه ناصر حسینی میبدی، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۸۱.

۶۲. هیثمی مکی، ابن حجر، الصواعق المحرقة، تهران، بی تا.

۶۳. یعقوبی، ابن واضح، تاریخ یعقوبی، بیروت، دارصادر، ۱۳۶۱.

